

Сучасні проблеми економіки та підприємництво. Випуск 12, 2013

Кавтиш О.П.

к.е.н., доцент НТУУ «КПІ»

Шевченко Т.Є.

к.т.н., доцент НТУУ «КПІ»

Сердюк Л.А.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

У статті досліджено стан легкої промисловості України, визначено причини, що стримують її розвиток, запропоновано шляхи їх подолання.

Ключові слова: легка промисловість, фінансова криза, виробництво, галузь, продукція, ринок, Україна.

Вступ. Легка промисловість є однією з найважливіших серед галузей виробництва непродовольчих товарів. Продукція легкої промисловості йде на задоволення потреб населення, забезпечуючи його тканинами, одягом, взуттям та іншими предметами споживання, а також використовується в інших галузях промисловості у вигляді сировини та допоміжних матеріалів (у харчовій промисловості, машинобудуванні тощо). Із радянських часів легка промисловість була потужним багатогалузевим комплексом, продукція якого задовольняла не тільки внутрішні потреби, а й експортувалася до інших країн. Зі здобуттям незалежності частка легкої промисловості в галузевій структурі промисловості України щороку зменшується. Сьогодні легка промисловість перебуває в кризовому стані, що можна пояснити зростанням відсоткових ставок по кредитах, зменшенням купівельної спроможності населення України, обмеженням інвестиційних можливостей бюджету, зниженням доступності кредитних ресурсів, нестабільністю грошово-валютної політики, інфляційним очікуванням та іншим.

Питання стану легкої промисловості в Україні досліджуються рядом вчених. Серед них варто визначити праці І.О. Максименка, Т.П. Близнюк, О.С. Пестрицької, Ю.В. Гончарова, І.Н. Носової та ін. Не применшуючи внеску зазначених авторів у розвиток теоретичних концепцій та практичних рекомендацій щодо ефективного розвитку легкої промисловості, все ж варто зауважити, що вони торкаються лише окремих аспектів проблеми.

Виходячи з цього можна стверджувати, що комплексний аналіз сучасного стану галузі та розробка рекомендацій щодо вирішення її проблем є актуальними і можуть стати основою визначення стратегічних та тактичних напрямів розвитку легкої промисловості.

Постановка задачі. В процесі дослідження необхідно проаналізувати аналіз сучасного стану, проблем і тенденцій розвитку легкої промисловості України та обґрунтувати основні шляхи підвищення ефективності її функціонування. Для вирішення поставлених задач використовувалися

загальнонаукові та економіко-статистичні методи дослідження, методи логічного узагальнення.

Результати дослідження. Аналіз ряду публікацій дає можливості визначити, що за роки незалежності українська промисловість загалом пережила системну кризу (враховуючи й фінансову), період стабілізації та в останні роки відбувається процес відродження.

Легка промисловість порівняно з іншими галузями народного господарства в свій час зазнала більших втрат: її частка в загальному обсязі промислового виробництва знизилася майже в 14 разів: з 10,8% в 1990 році до 0,8% в 2010 р. В галузі втрачено більше 600 тис. робочих місць [1].

Як свідчать статистичні дані, останні роки у легкій промисловості, як і в інших галузях економіки України, спостерігаються, хоч і незначні, проте позитивні тенденції розвитку, зокрема, нарощування обсягів виробництва продукції, поступове надолуження показників періоду спаду, зумовленого кризовими явищами в економіці та поглибленням системних проблем у самій галузі (рис. 1.).

Рис. 1. Динаміка індексів промислової продукції за 2002-2011 рр. (складено за даними [2])

Так, найбільший спад рівня виробництва в галузі спостерігався у 2007-2008 рр., що обумовлено впливом глобальної фінансової кризи. 38,5% підприємств легкої промисловості у 2008 році були збитковими, загальна сума збитку склала -598,1 млн. грн.[2]. Спад виробництва в галузі продовжився й у 2009 році, після чого, у 2010 році спостерігалось зростання деяких показників: обсяги реалізації продукції зросли на 7,4%, інвестиції в основний капітал – на 34,8%, вартість введення в дію нових основних засобів – на 59,3%, кількість працівників – на 5,4%, трохи зріс фінансовий результат підприємств і зменшилися збитки, але збільшилась кількість збиткових

підприємств і зменшилась рентабельність. Ступінь зносу основних засобів залишається дуже високою – 45,8% у 2010 р. [2].

Подібні показники характерні були і для окремих видів товарів (рис. 2.).

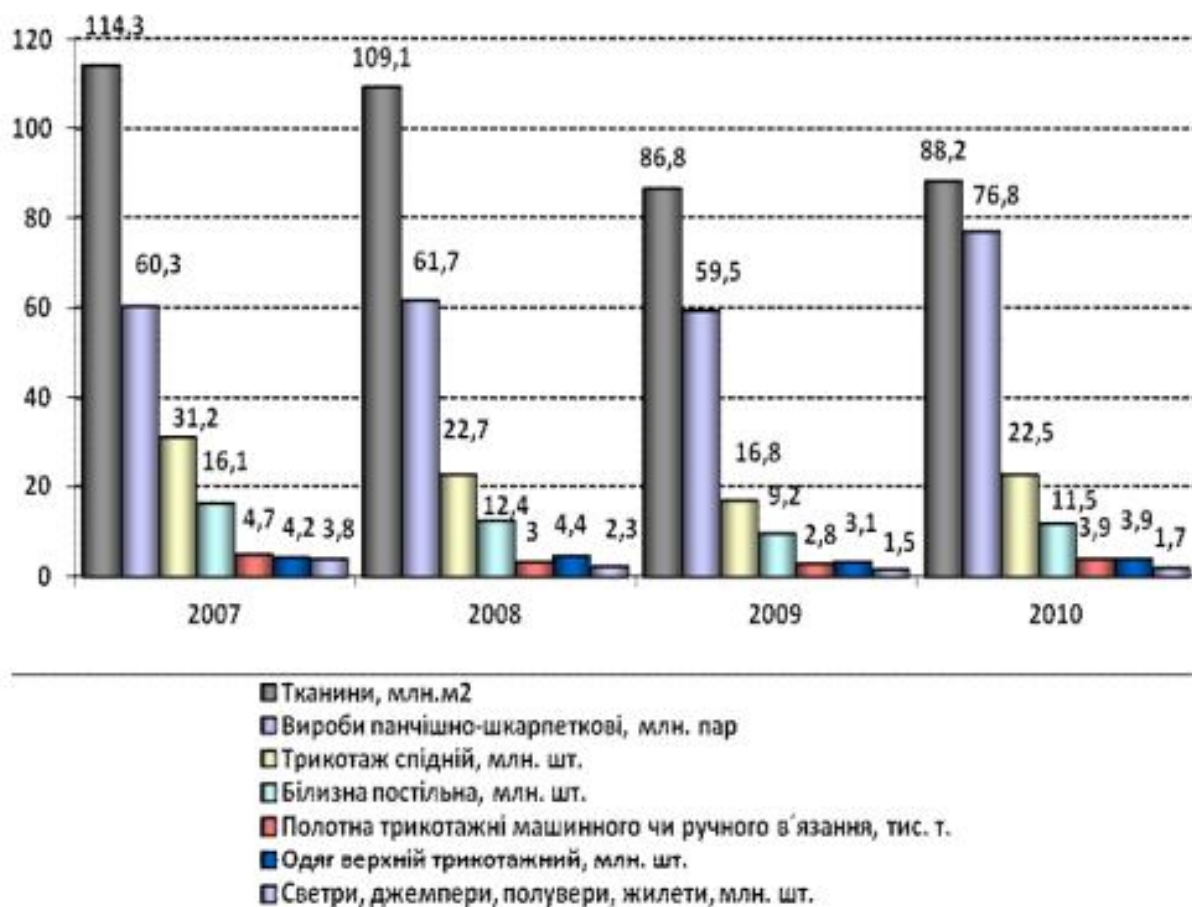

Рис. 2. Виробництво продукції легкої промисловості у 2007-2010 рр. (складено за даними [2])

З 2012 року спостерігається покращення ряду показників галузі. За даними Держкомстату України індекс обсягів виробництва продукції легкої промисловості за січень-грудень 2012 р. до відповідного періоду минулого року становив 107,8%, в тому числі у в текстильному виробництві – 114,1%, виробництві одягу, хутра та виробів з нього – 104,3%, а у виробництві шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів – 106,4%. Обсяг реалізованої продукції легкої промисловості у 2012 р., порівняно з аналогічним періодом 2011 р., збільшився на 13,9% і становив 5,9 млрд. грн., з яких найбільша частка (44,1%) – це текстильні товари, 27,1% – готовий одяг та вироби з хутра, 28,8% – вироби зі шкіри та взуття. За експертною оцінкою, загалом за рік реалізовано продукції галузі на суму 6,5 млрд. грн.

В той же час нарощування виробництва сприяло збільшенню платежів до Державного бюджету. За даними ДПА, легка промисловість за 2011 р. забезпечила 231,1 млн. грн. бюджетних надходжень або 117,6% до 2010 р. У структурі бюджетних платежів 57,2% – це кошти, що надійшли від сплати податку на додану вартість (115,1% до 2010 р.), решта 42,8% – кошти від

податку на прибуток підприємств галузі, що збільшилися на 20,6%, порівняно з попереднім роком [3].

У розрізі основних видів діяльності легкої промисловості в минулому році з найвищими позитивними темпами працювала текстильна промисловість, що пояснюється стабілізацією роботи підприємств з виробництва тканин.

Однією з найбільш негативних тенденцій розвитку галузі на фоні покращення ряду показників слід вважати уповільнення темпів виробництва інноваційних видів продукції [4, С. 231-233], яке зменшилося на 77,33% – з 384 найменувань у 2005 р. до 87 у 2009 р. Кількість впроваджених нових технологічних процесів [4, С. 227-228] скоротилася з 72 до 21. І хоча у 2010 р. цей процес активувався і їх кількість зросла до 27, проте загальна частка підприємств легкої промисловості, що впроваджують інновації, залишається значно нижче, ніж у промисловості в цілому [5, С. 168]. Інновації у 2010 р. реалізовували лише 35 підприємств легкої промисловості [5, С. 170].

Крім того, за експертною оцінкою на сучасному етапі частка української продукції легкої промисловості на внутрішньому ринку становить лише 20 %, хоча у минулому році підприємства легкої промисловості дещо відновили нарощування експортного потенціалу. Так, обсяг експорту за 11 місяців 2011 р. збільшився на 5,1% і становив близько 1 млрд. дол. США. В той же час через надмірну експортоорієнтованість швейної та трикотажної підгалузей асортимент та обсяги виробництва товарів цих галузей залежать від наявності іноземних замовлень на виготовлення продукції. Крім того, останнім часом відстежується негативна тенденція перенесення таких замовлень з України до країн Південно-Східної Азії, що можна пояснити тим, що в Китаї, Індії, Туреччині та Сирії легка промисловість є однією з пріоритетних галузей економіки. Крім того в цих країнах проведено технічне переоснащення, галузі забезпечені у достатній кількості дешевою робочою силою і мають відчутну державну підтримку для розвитку та виходу на зовнішні ринки [5].

До негативних тенденцій розвитку вітчизняної легкої промисловості можна також віднести те, що обсяги імпорту товарів легкої промисловості більш ніж удвічі перевищують їх експорт і продовжують збільшуватися. Проведені дослідження встановили, що на сучасному етапі в легкій промисловості України зайнято 3,4 % промислового персоналу країни і ця кількість з року в рік зменшується. Плинність кадрів у галузі можна пояснити низьким рівнем заробітної плати, яка залишається майже вдвічі нижчим від середнього рівня оплати праці у промисловості. Серед головних причин, що стримують поступальний розвиток легкої промисловості, як свідчать дослідження та відповідні статистичні показники, є [1;]: обмежений доступ до кредитування на поповнення обігових коштів ; посилення конкуренції на ринку у зв'язку з різким зростанням імпорту товарів легкої промисловості внаслідок занадто ліберальних умов вступу України до СОТ; неефективна державна антимонопольна політика у галузі; низький рівень маркетингу та

менеджменту на підприємствах, а також відсутність дієвого стратегічного планування; техніко-технологічна відсталість легкої промисловості, значний рівень зносу основних засобів; низький рівень приватних і державних інвестицій у галузь; висока вартість іноземного обладнання для потреб галузі у контексті відсутності на ринку вітчизняного обладнання, яке відповідає сучасним стандартам якості; нерозвиненість логістичної інфраструктури; низька інноваційна активність; зменшення обсягів вітчизняних ринків сировини і, як наслідок, значне зростання собівартості продукції через стрімке зростання цін на закордонну сировину та енергоносії.

Проте серед інших варто визначити найбільш, на нашу думку, складну проблему, яка потребує свого нагального вирішення. Це – несприятливе інституціональне середовище ведення бізнесу в Україні, що призводить до надміру високого і невиправданого рівня трансакційних витрат [1;]. Крім того, відсутність дієвих інституційних норм щодо підтримки галузі: сьогодні невиконаними залишається більшість програмних рішень. Негативно впливає на розвиток галузі і лобіювання інтересів бізнесу, що концентрується переважно за межами означеної галузі. .

Висновки. В результаті проведених досліджень сучасного стану легкої промисловості України було виявлено, що галузь має значну кількість проблем, зумовлених як ендегенними, так і екзогенними чинниками, де основна роль належить непродуманій державній політиці у галузі та нерозвиненому і суперечливому інституційному середовищу.

Легка промисловість України має великий потенціал щодо виходу на зовнішній ринок і має можливість зайняти важливу конкуруючу позицію з іншими країнами. Основними факторами, що можуть сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств легкої промисловості можна вважати: підвищення кваліфікації персоналу, що буде відповідати вимогам міжнародного ринку праці, впровадження гнучкої системи якості на підприємствах, безперервне вдосконалення продукції національних виробників та просування її на міжнародні ринки. Крім того підприємства, стратегія яких визначається як глобальна, повинні враховувати політичні, технологічні, екологічні, соціальні, технологічні, екологічні і юридичні особливості ринку окремо взятої країни.

Підприємства повинні орієнтуватися на конкретні сегменти внутрішнього і зовнішнього ринків, де вітчизняні товаровиробники мають або можуть дістати протягом короткого часу переваги, спираючись на внутрішні сприятливі умови національної економіки; повніше використовувати національні науково-технічні розробки, новітні результати фундаментальних і прикладних досліджень при широкому залученні переваг, які відкривають процеси інтеграції та глобалізації; підвищувати ефективність діяльності підприємств шляхом використання світових стандартів, навчання персоналу з питань впровадження систем якості та забезпечення конкурентоспроможності продукції.

Важливою умовою забезпечення ефективної діяльності підприємств легкої промисловості України є стратегічно орієнтоване державне регулювання, де основне місце мають посісти: комплексна політика щодо підтримки добросовісної конкуренції; формування дієвих податкових стимулів та механізмів залучення інвестицій як основа для технічного переозброєння та стимулювання інноваційної активності; освітня політика; вдосконалення інституціональних умов ведення бізнесу та стимулювання розвитку відповідних товаропровідних мереж – на основі принципів державно-приватного партнерства.

Список використаних джерел

1. Носова Н.І., Сараєва І.М. Стратегічні напрямки державної підтримки легкої промисловості України в умовах лібералізації міжнародної торгівлі // Економічні інновації. – 2012. – Вип. 47/ [Електронний ресурс]. Режим доступу до джерела:
2. http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ei/2012_47/PDF/15_Nos.pdf
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. Експрес-випуск: Обсяг реалізованої промислової продукції в Україні 2008, 2009, 2010, 2011, 2012 років [Електронний ресурс] / Режим доступу.:
4. <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Асоціації «Укрлегпром». Мінстат: Підсумки роботи легкої промисловості України за січень – серпень 2009-2011 роки [Електронний ресурс] / Режим доступу.:
6. http://ukrlegprom.org.ua/statistika_analitika_ukrlegpromu.html
7. Наукова та інноваційна діяльність в Україні. Статистичний збірник. – К. : ДП «Інформаційно-видавничий центр Держкомстату України», 2011. – 282 с.
8. 10. Україна у цифрах у 2010 році Статистичний збірник / За ред. О.Г.Осауленка. – К. : Держкомстат України, 2010. – 252 с.

Кавтыш О.П.

к.э.н., доцент НТУУ «КПІ»

Шевченко Т.Е.

к.т.н., доцент НТУУ «КПІ»

Сердюк Л.А.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ИССЛЕДОВАНИЯ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ УКРАИНЫ

В статье исследовано состояние легкой промышленности Украины, определены причины, сдерживающие ее развитие, предложены пути их преодоления.

Ключевые слова: легкая промышленность, финансовый кризис, производство, отрасль, продукция, рынок, Украина.

Kavtysh O.P.

PhD, Associate Professor of NTU "KPI"

Shevchenko T.E.

Ph.D. NTU "KPI"

Serduk L.A.

FMM student of NTU "KPI"

CURRENT STATUS OF LIGHT INDUSTRY UKRAINE

The article reviews the light industry of Ukraine, the causes that hinder its development, provided recommendations for solving the problems of the industry.

Keywords: light industry, the financial crisis, manufacturing, industry, product, market, Ukraine

Кочетков В.М.

д.е.н. проф.

Мусієнко О.О.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ПРОЦЕС ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В даній статті розглядається проблема поглиблення процесів транснаціоналізації економіки України в контексті світових процесів глобалізації. Досліджується збільшення впливу ТНК на основні показники розвитку економіки. Описуються причинно-наслідкові зв'язки дії механізмів двох суб'єктів світової економіки – держави та ТНК. На основі статистичної звітності визначається взаємозалежна динаміка впливу показників зростання економіки України та показників поглиблення транснаціоналізації. Висвітлено основні шляхи державного регулювання процесів транснаціоналізації в Україні.

Ключові слова: глобалізація, транснаціоналізація, транснаціональні компанії (ТНК), прямі іноземні інвестиції (ПІІ), валовий внутрішній продукт (ВВП).

Вступ. Сучасні процеси глобалізації відкривають нові можливості для розвитку ТНК, що в свою чергу мають безпосередній вплив на зростання національних економік. Але поряд з можливостями виникають загрози, і чим глибше процеси транснаціоналізації, тим тоншою стає грань взаємодії держави та ТНК на міжнародній арені. Саме тому питання розвитку та впливу ТНК є актуальним сьогодні, а роботи сучасних спеціалістів, таких як Войтко С.В., Данинг Д.Х., Крапивний І.В., Кушненко А.М., Мазур І.І., Меркуш П.В., Омеляненко Т.В. та інші, є основою для подальших досліджень.